

Uit die opdracht vloeide tweeërlei voort: het oostfront van de Vesting Holland moest belangrijk versterkt worden en de commandant van het veldleger moest nauwkeurig bepalen, hoe en waar hij met zijn hoofdmacht op dat oostfront zou terugvallen.

Minister Dijkhoorn nam aan, dat die versterking van het oostfront met spoed ter hand genomen zou worden. Eind september en begin oktober ging hij er op inspectie; hij bezocht er o.m. twee oude forten (Muiderberg bij Amsterdam en Blauwkapel bij Utrecht); in beide waren troepen gelegerd. Hem bleek toen dat er nog niets aan gedaan was om die forten in een betere staat van tegenweer te brengen, 'de houten onderkomens waren verrot en ingestort en de loopgraven waren onbruikbaar omdat zij volkomen waren dichtgegroeid.'¹ Ook om de forten heen was nog geen enkel werk uitgevoerd om de militairen een betere dekking te geven. De verontwaardiging van de minister was niet gering. Generaal Reynders kreeg een uitbrander en deed prompt zijn beklag bij de koningin: de minister moest zich niet met zijn zaken bemoeien.² Nadien werd er aan het oostfront van de Vesting Holland steviger aangepakt. Er werden betonnen opstellingen gebouwd. Dat kostte geld. Die opstellingen werden nog niet bekleed met aarden wallen, aan prikkeldraad-versperringen kwam men ook nog niet toe.³ Het probleem was, dat naarmate de maanden verliepen, steeds sterker de vraag rees of het wel zin had, aan dat oostfront miljoenen te besteden: was het niet beter, zich op de Grebbelinie te concentreren en dus de beschikbare gelden dáárin te steken?

Voor generaal van Voorst tot Voorst, commandant van het veldleger, was dat geen vraag. Hij had in het oostfront van de Vesting Holland geen enkel vertrouwen, zijn hart ging naar de Grebbelinie uit. Daar kon hij ook iets aan doen: anders dan generaal Reynders had hij vier divisies rechtstreeks onder zich; hij liet die divisies onmiddellijk in de Grebbelinie (de Valleistelling) alsmede in de Betuwestelling en in de Maas-Waalstelling loopgraven en andere verdedigingswerken aanleggen, en die stellingen, vertelde hij aan de Enquêtecommissie, moesten 'natuurlijk telkens worden verzaamd en verbeterd naarmate wij daarvoor door het verloop van de oorlog de tijd kregen.'⁴

de opperbevelhebber, toen bleek dat de strategische inzichten van de regering en de opperbevelhebber tegen elkaar botsten, dadelijk had moeten ontslaan.' Dit betoog is irrelevant: het berust op het in de tijd naar voren schuiven van het meningsverschil dat zich in december '39 openbaarde.

¹ Getuige A. Q. H. Dijkhoorn, a.v., p. 27. ² A. Q. H. Dijkhoorn: 'Het conflict met de opperbevelhebber, de generaal I. H. Reynders', p. 12. ³ Getuige J. J. G. van Voorst tot Voorst, *Enq.*, dl. I c, p. 86. ⁴ A.v., p. 77.